

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ І МУЗЕЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

**Проректор з навчальної роботи
Інна СТАШЕВСЬКА**

_____ 2021 р.

**Силабус
навчальної дисципліни**

**«АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ У ПРАКТИЧНІЙ
ПСИХОЛОГІЇ»**

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність — 053 Психологія

Освітньо-професійна програма — Психологія

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Харків – 2021

Мова викладання: українська

Силабус
АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ У ПРАКТИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ
(назва навчальної дисципліни)

Розробник: Радько Ольга Василівна
кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки

Силабус затверджено на засіданні кафедри психології та педагогіки,
протокол № 2 від « 27 » серпня 2021 р.

Завідувач кафедри
психології та педагогіки,
д.психол.н., професор

Анастасія
БОЛЬШАКОВА

Силабус затверджено на засіданні ради факультету соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності

протокол № 1 від « 27 » серпня 2021 р.

Голова ради факультету

Алла СОЛЯНИК

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Арт-терапевтичні підходи та методи у практичній психології
2	Викладач	Радько Ольга Василівна
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	radko.olga@meta.ua
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
5	Рік підготовки	2
6	Семестр	3
7	Лекції (год.)	20
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	10
9	Самостійна робота (год.)	60
10	Кількість кредитів	3
11	Загальна кількість годин	90
12	Види поточного контролю	поточне опитування, контрольні тестування, реферати, есе-рефлексія
13	Вид підсумкового контролю	3 семестр – залік

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Арт-терапевтичні підходи та методи у практичній психології» покликана допомогти здобувачу опанувати вміння, знання та навички з організації психологічної діагностики, психотерапії та психокорекції засобами арт-терапії.

Курс поєднує теоретичні та прикладні аспекти арт-терапевтичного напрямку та покликано сприяти формуванню у здобувачів розуміння основних підходів та методів арт-терапії, осягнути головні теоретичні положення сучасної психології. У процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають ознайомитися з різними сучасними обґрунтованими напрямками та методами арт-терапевтичної роботи практичного психолога, їх змістом, структурою та техніками.

2.2. Пререквізити та постреквізити навчальної дисципліни

Арт-терапевтичні підходи та методи у практичній психології функціонують і розвиваються у нерозривному зв'язку як із багатьма суспільними науками (філософія, психологія, педагогіка та ін.), так і з тими, що сфокусовані на проблемах психічного здоров'я та розвитку особистості. Зокрема, розгляд питань психологічної допомоги особистості неможливий без відповідного знання теоретичного та прикладного аспекту арт-терапевтичних підходів та методів роботи практичного психолога. Особливо тісними є взаємозв'язки арт-терапевтичних підходів та методів у практичній психології з такими психологічними дисциплінами як: загальна психологія, психологія особистості, клінічна психологія, психодіагностика, психотерапія, психологічне консультування. Першочергово мовиться про психологію особистості (проблеми самосвідомості, самооцінки, образу «Я», життєвого шляху), загальну психологію (особливості психологічних процесів, станів та якостей, їх прояв та розвиток), психодіагностику (засоби та методи діагностики психічних процесів, станів та властивостей).

Своєю чергою, засвоєний здобувачами у ході вивчення навчальної дисципліни «Арт-терапевтичні підходи та методи у практичній психології» фрагмент соціокультурного досвіду у вигляді системи знань, умінь, норм і цінностей стане теоретичним підґрунтям подальшого вивчення на наступних рівнях таких навчальних дисциплін як «Психологічне консультування», «Психотерапія», а також при проходженні виробничої практики і підготовці освітньо-кваліфікаційних робіт (написання міждисциплінарних курсових, дипломної роботи тощо).

2.3. Мета вивчення навчальної дисципліни – забезпечення набуття здобувачами ключових фахових компетентностей з теоретичних знань та практичних навичок в області одного з найсучасніших напрямків психології - арт-терапії. Вивчення курсу повинно служити тому, щоб майбутній фахівець самостійно підбирав та застосовував арт-терапевтичні техніки у практичній діяльності.

Досягнення мети передбачає формування у здобувачів теоретичних основ і практичних умінь в області арт-терапії, використання діагностичного інструментарію дослідження психічних процесів в практичній професійній діяльності майбутнього фахівця за допомогою арт-терапевтичних методів

2.4. Завдання вивчення навчальної дисципліни.

1. Ознайомити здобувачів з теоретичними основами арт-терапевтичного напрямку роботи в практичній психології.

2. Ознайомити та оволодіти основними напрямками та формами арт-терапевтичної роботи.

3. Оволодіти механізмом і особливостями виконання різних арт-терапевтичних технік.

4. Навчитися застосовувати отримані знання в практиці психологічного консультування, психодіагностики і на психотерапевтичних заняттях з клієнтами.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення навчальна дисципліна.

Загальні компетентності:

- Володіння культурою мислення, аналізом, синтезом, узагальненням та систематизацією фактів і теоретичних положень.

- Здатність до активного спілкування у науковій, виробничій, та соціально-громадській сферах діяльності.

- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

- Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Професійні компетентності:

- Здатність відбирати та застосовувати психодіагностичні методики.

- Здатність до професійної мобільності та уміння адаптуватися до нових виробничих ситуацій.

- Здатність до розробки та реалізації типових програм, спрямованих на профілактику відхилень у соціальному та особистісному статусі, психічному розвитку людини, а також негативного впливу професійних ризиків в різних видах діяльності.

- Підготовка та здійснення стандартних процедур надання психологічної допомоги індивіду, групі, організації з використанням сучасних, науково обґрунтованих методів та технологій.

2.6. Програмні результати навчання.

Результати вивчення даної навчальної дисципліни деталізують такі програмні результати навчання:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;

- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань;

- обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги;

- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження;

- рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки;

- складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій;
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо;
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога;
- вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії;
- розробляти та реалізовувати психопрофілактичні та психокорекційні (індивідуальні та групові) програми засобами культури та мистецтва;
- використовувати засоби культури та мистецтва у плануванні та реалізації процесу психологічного консультування;
- організовувати та проводити масові соціокультурні заходи просвітницького та психопрофілактичного характеру (арт-терапевтичні форуми, фестивалі, майстер-класи).

3. Політика навчальної дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача; у випадку не відпрацювання здобувачем усіх передбачених занять до екзамену він не допускається; пропущені заняття обов'язково мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання здобувач та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на іспиті.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тематика курсу					
Тема, план лекції	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Розділ 1. Теоретичні основи арт-терапії.					
Тема 1. Вступ до арт-терапії. 1. Поняття арт-терапії в психологічній науці. 2. Базові основи арт-терапії. 3. Функції арт-терапії. 4. Основні підходи в класифікації форм арт-терапії.	Лекція	1-3, 6-8	8	10 балів	
Тема 2. Історія становлення арт-терапевтичного напрямку. 1. Найстарадавніші засоби самовираження людини. 2. Розвиток арт-терапії в Др. Греції. 3. Арт-терапія в Середні віки та у епоху Відродження. 4. Сучасний стан розвитку арт-терапії як напрямку практичної психології.	Лекція	1, 2, 3, 14	8	10 балів	
Тема 3. Індивідуальна та групова арт-терапевтична	Лекція	1-3, 10, 12	8	10 балів	

робота. 1. Оснащення кабінету арт-терапії та організаційні процедури. 2. Психологічні фактори групової роботи. 3. Форми групової роботи. 4. Класифікація арт-терапевтичних груп.					
Тема 4. Напрямки сучасної арт-терапевтичної роботи. 1. Психотерапія засобами зображувального мистецтва. 2. Музикотерапія. 3. Танцювальнорухова терапія. 4. Казкотерапія.	Лекція	1, 11-14, 16	8	10 балів	
Тема 5. Організація арт-терапевтичної сесії. 1. Етапи організації арт-терапевтичної сесії. 2. Діагностика актуального стану клієнта. 3. Особливості роботи з емоціями клієнта. 4. Критерії якісного завершення консультування.	Лекція	1-9, 11, 15	8	10 балів	
Тема 6. Застосування арт-терапії в роботі різними запитамі клієнтів. 1. Арт-терапія в роботі з агресією. 2. Арт-терапія в роботі з почуттям провини. 3. Арт-терапія і здоров'я. 4. Арт-терапія в роботі з емоційним вигоранням.	Лекція, практичне заняття	1-5, 8, 13, 14	10	10 балів	
Разом за розділом 1			50		
Розділ 2. Практична реалізація методів арт-терапії.					
Тема 7. Ізотерапія 1. Загальні уявлення про ізотерапію. Природа і функції символу в ізотерапії. 2. Особливості роботи з кольором в арт-терапії. Правила інтерпретації в процесі аналізу. 3. Оцінка діагностичних параметрів у ізотерапії.	Лекція, практичне заняття	1-3, 5, 9, 11	10	10 балів	
Тема 8. Особливості роботи з метафоричними асоціативними картами. 1. Історія створення МАК. Види та специфіка МАК. 2. Принципи роботи з МАК. Помилки та дефекти МАК. 3. Принципи використання МАК в індивідуальній та груповій роботі. 4. Техніки активізації ресурсних станів за допомогою МАК.	Лекція, практичне заняття	1-9, 15, 16	10	10 балів	

Тема 9. Піскова терапія. 1. Інноваційні підходи в практиці піскової терапії. 2. Організація процесу консультації методом піскової терапії. 3. Особливості використання піскової терапії в роботі з дітьми.	Лекція, практичне заняття	1-9, 11, 13	10	10 балів	
Тема 10. Сімейна системна арт-терапія. 1. Основні положення системної сімейної арт-терапії. 2. Особливості роботи з темою роду в арт-терапії. 3. Практики діагностики відносин учасників сімейної системи.	Лекція, практичне заняття	1-9, 12, 14	10	10 балів	
Разом за розділом 2			40	100	
Разом			90	79	

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема: «Застосування арт-терапії в роботі різними запитами клієнтів» (2 години)

Питання для обговорення:

1. Особливості роботи з емоціями в арт-терапевтичному напрямку.
2. Арт-терапевтичні техніки роботи з агресією.
3. Арт-терапевтичні техніки роботи з провинною.
4. Арт-терапевтичні техніки роботи з образою.

Практична частина:

1. Арт-терапевтична вправа «Градусник люті».
2. Арт-терапевтична техніка для роботи з дитячою агресією «Кастрюлька люті».
3. Техніка роботи з образою «Намалюй транспортний засіб».

Література: 1-3, 5, 9, 13.

Практичне заняття № 2

Тема: «Ізотерапія» (2 години)

Питання для обговорення:

1. Природа і функції символу в ізотерапії.
2. Аналіз кольорів малюнка клієнтів.
3. Види та напрямки ізотерапії.

Практична частина:

1. Дослідження актуальних проблем клієнта за допомогою техніки «Намалюй квитку».
2. Дослідження міжособистісних стосунків за допомогою техніки «Чоловік/жінка моєї мрії».
3. Малюємо класичну мандалу.

Література: 2, 4, 7, 9, 12.

Практичне заняття № 3

Тема: «Особливості роботи з метафоричними асоціативними картами» (2 години)

Питання для обговорення:

1. Види та специфіка МАК.
2. Принципи використання МАК у індивідуальній та груповій роботі.
3. Презентація різноманітних колод МАК.

Практична частина:

1. Метафоричні асоціативні карти «Таргани в моїй голові» в роботі з групою.

2. Метафоричні асоціативні карти «Персона» в індивідуальній роботі з клієнтом.
Література: 1, 2, 7, 10, 16.

Практичне заняття № 4

Тема: «Піскова терапія» (2 години)

Питання для обговорення:

1. Піскова терапія як один із напрямів сучасної арт-терапії.
2. Особливості та можливості піскової терапії.
3. Огляд технік та методів роботи з піском.

Практична частина:

1. Арт-терапевтична техніка роботи з піском «Острів».

Література: 1, 5, 8, 9, 14.

Практичне заняття № 5

Тема: «Сімейна системна арт-терапія» (2 години)

Питання для обговорення:

1. Техніки роботи з дитячо-батьківськими відносинами в системній-сімейній арт-терапії.
2. Ціннісні карти мати та тата.
3. Поняття меж у відносинах з партнером.
4. Сила свого роду і сила інших людей.

Практична частина:

1. Техніка «Моя сім'я в образі квітів».
2. Техніка «Розширення меж».
3. Техніка «Гаємниця мого роду».

Література: 1, 3, 5, 9.

6. Самостійна робота

№ п/п	Тематика	К-сть годин
1	Вступ до арт-терапії.	6
2	Історія становлення арт-терапевтичного напрямку	6
3	Індивідуальна та групова арт-терапевтична робота.	6
4	Напрямки сучасної арт-терапевтичної роботи.	6
5	Організація арт-терапевтичної сесії.	6
6	Застосування арт-терапії в роботі з різними запитамі клієнтів.	6
7	Ізотерапія.	6
8	Особливості роботи з метафоричними асоціативними картами.	6
9	Піскова терапія.	6
10	Сімейна системна арт-терапія.	6
Разом		60

7. Перелік питань на підсумковий контроль знань (залік).

1. Поняття арт-терапії в психологічній науці.
2. Функції арт-терапії.
3. Історія становлення арт-терапевтичного напрямку.
4. Сучасний стан розвитку арт-терапії як напрямку практичної психології.
5. Оснащення кабінету арт-терапії та організаційні процедури.
6. Психологічні фактори групової роботи.
7. Форми групової роботи.
8. Класифікація арт-терапевтичних груп.
9. Психотерапія засобами зображувального мистецтва.

10. Характеристика музикотерапії.
11. Танцювально-рухова терапія.
12. Казкатерапія у роботі практичного психолога.
13. Етапи організації арт-терапевтичної сесії.
14. Діагностика актуального стану клієнта.
15. Критерії якісного завершення консультування.
16. Арт-терапія в роботі з агресією.
17. Арт-терапія в роботі з почуттям провини.
18. Арт-терапія і здоров'я.
19. Арт-терапія в роботі з емоційним вигоранням.
20. Природа і функції символу в ізотерапії.
21. Особливості роботи з кольором в арт-терапії.
22. Історія створення МАК.
23. Види та специфіка МАК.
24. Принципи роботи з МАК.
25. Техніки активізації ресурсних станів за допомогою МАК.
26. Організація процесу консультації методом піскової терапії.
27. Особливості використання піскової терапії в роботі з дітьми.
28. Основні положення системної сімейної арт-терапії.
29. Особливості роботи з темою роду в арт-терапії.
30. Практики діагностики відносин учасників сімейної системи.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевірятиметься за допомогою таких форм контролю:

- 1) взаємодія, вступ у комунікацію, здатність бути зрозумілим та толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості – диспути, доповіді, бесіди, командні проекти;
- 2) знання, розуміння та дотримання етичних принципів професійної діяльності психолога – тестування, поточне опитування, моделювання практичних професійних ситуацій з метою вирішення етичних дилем, модульна контрольна робота, реферати, есе, ректорська контрольна робота;
- 3) діагностування та психологічна допомога клієнтам при роботі з різними запитами на основі аналізу арт-терапевтичних підходів та методів– поточне опитування, екзамен;
- 4) прогнозування та вплив за допомогою психологічних методів на поведінку особистості– завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- 5) демонстрація соціально відповідальної та свідомої поведінки, слідування гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності – студентські презентації та виступи на наукових заходах, групова дискусія.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Розподіл балів за формами поточного контролю:

- виконання практичного завдання – 1-3;
- підготовка та презентація майстер-класу – 1-3;
- участь у діловій (моделюючій / психологічній) грі – 1-3;
- виконання вправи – 1-3;
- усне опитування – 1-3;
- письмове опитування – 1-3;
- підготовка та виступ з рефератом – 1-3;
- підготовка та виступ з презентацією – 1-3;
- зарахування результатів неформальної освіти – за рішенням кафедри на основі заяви здобувача та наданих даних (до 10% загальної кількості балів, відведених на поточний контроль).

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з навчальної дисципліни «Арт-терапевтичні підходи та методи у практичній психології» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Для заліку (3 семестр)

Змістовий модуль 1 Теми 1-6	Змістовий модуль 2 Теми 7-10	Підсумковий контроль (залік)
50%	40%	10%
8 тиждень	16 тиждень	Залікова неділя

Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.

№	Найменування	Номер теми
1.	Опорні конспекти лекцій;	1-10
2.	Навчальні посібники; Кейси	1-10
3.	Силабус;	1-10
4.	Збірка тестових і контрольних завдань для поточного оцінювання навчальних досягнень студентів;	1-10
5.	Засоби підсумкового контролю (комплект тестових завдань для підсумкового контролю)	1-10

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Тараріна О.В. Арт-коучінг. Техніки ПРОСТих рішень. - К., Астамір-В, 2015.
2. Тараріна О.В. Арт-кухня: чарівні рецепти. Л., 2014.
3. Тараріна О.В. Глибинна арт-терапія: практики трансформацій - К., Астамір-В, 2017.
4. Тараріна О.В. Пісочна терапія: практичний старт. К., Астамір-В, 2017.
5. Тараріна О.В. Практикум з арт-терапії в роботі з дітьми. - К., Астамір-В, 2018.
6. Тараріна О.В. Супервізія в арт-терапії: складні випадки та делікатні теми в роботі психолога. - К., Астамір-В, 2018.

Допоміжна література:

7. Бернацька, О. Виховання самостійної особистості засобами філію-арт-терапії. Психолог. Шкільний світ. 2010. № 16. С. 3–7.
8. Белогурова, М. Арт-терапевтичний супровід дошкільників. Психолог дошкільця. 2013. № 4. С. 1–16.
9. Ветко, Г. Арт-терапия в работе психолога детского лагеря отдыха. Психолог. 2014. № 7, спецвыпуск: Психолог у дитячому літньому оздоровчому таборі. С. 52–55.

10. Власюк, М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2008. № 7/8. С. 90.
11. Вознесенська, О. Арт-терапії сім'ї. Психолог. Шкільний світ. 2005. № 39. С. 9–14.
12. Вознесенська, О. Шляхом арт-терапії у пошуках натхнення. Психолог. 2011. № 17. С. 3–5.
13. Вознесенська, О. Арт-терапевтична майстерність : радість й розвиток для всієї сім'ї. Психолог. Шкільний світ. 2008. № 1. С. 24–26.
14. Волошина, М. Арт-терапія у роботі зі студентами в період адаптації до навчання. Психолог. Шкільний світ. 2013. № 13/14. С. 107–112.

Інтернет-ресурси:

15. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
16. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
17. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
18. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbisnbuv.gov.ua/>